

SUMMARY

T. Plokhuta. Influence of test control on the formation of students' motivation to independent cognitive and creative activity.

The article highlights the ways of improving students' motivation to independent cognitive and creative activity by means of test control. Heuristic test tasks do not only provide an opportunity to teachers to conduct an objective qualitative and quantitative measurement of students' creative educational products, but also form a stable motivation of students to this activity due to their open, creative form and complex of control and diagnostic criteria.

Key words: test control, motivation, students' independent cognitive and creative activity, heuristic test task, creative educational product, complex of control and diagnostic criteria.

УДК 377.6:821.161.1

Я. І. Проскуркіна

Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України

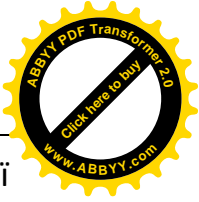
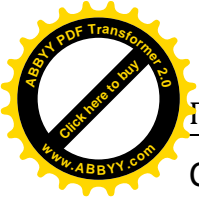
ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається поняття професійно-комунікативної компетентності іноземних абітурієнтів як невід'ємної складової їх самореалізації, питання формування їх професійно-комунікативної компетентності на етапі допрофесійної підготовки на підготовчому факультеті університету; аналізуються умови, що впливають на її розвиток.

Ключові слова: професійна самореалізація, професійно-комунікативна компетентність, іноземні студенти, умови формування, підготовчі факультети.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя активно розвиваються міжнародні освітні зв'язки вищої школи України, складовою яких є навчання іноземних громадян. Традиційно першим ступенем вищої освіти для іноземних громадян стає підготовчий факультет. Попереднє ознайомлення з університетським середовищем і прилучення до традицій української академічної школи на етапі підготовчого факультету дає можливість скоригувати траєкторію особистісного і професійного розвитку, створює позитивні умови для успішної самореалізації іноземних абітурієнтів. На цьому етапі закладаються когнітивні основи їхньої майбутньої професійної підготовки, виробляється здатність орієнтуватися в обраній професійній сфері нерідною для них мовою, формуються основи професійної мовної компетентності.

Аналіз актуальних досліджень. Опрацювання наукових джерел вітчизняної і зарубіжної педагогіки засвідчує, що в теорії і практиці вищої освіти накопичено певний досвід з питань професійної самореалізації і професійної майстерності (О. Дубасенюк, Н. Гузій, І. Зязюн, Л. Лідак,

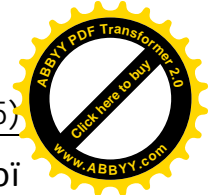
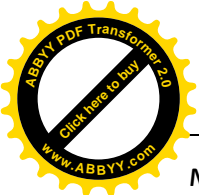
С. Півкін, Л. Рибалко та ін.). Феномену професійно-комунікативної компетентності присвячена низка досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців (Н. Бібік, В. Болотова, Е. Зеєр, І. Зимня, А. Маркова, Дж. Равен, О. Семенов, Т. Симоненко, А. Хуторський). У наукових студіях досліджуються особливості підготовки кадрів для зарубіжних країн: окреслено систему підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах (Л. Рибаченко), специфіку формування професійно-мовленнєвих умінь в іноземних студентів за допомогою комплексних ігор (В. Коломієць). Проблеми довузівської підготовки іноземних студентів розглядаються в роботах А. Аркаченкова, О. Байстрікової, Н. Зверева, С. Калашнікової, Л. Марюкової, А. Ременцова, В. Сурінського та ін.

Разом з тим залишаються нерозв'язаними питання, пов'язані з дослідженням самореалізації іноземних студентів (абітурієнтів) шляхом формування професійної комунікативної компетентності. Водночас практичний досвід свідчить про незадовільний рівень комунікативної підготовки іноземних студентів (абітурієнтів) з урахуванням професійної спрямованості після закінчення навчання на підготовчому факультеті. Студенти не володіють достатнім лексичним запасом для прослуховування лекцій, відчують труднощі із засвоєнням програм тощо. Одним із напрямів вдосконалення та підвищення ефективності мовно-комунікативної підготовки іноземних студентів на підготовчих відділеннях університетів є застосування професійно-орієнтованого навчання і створення відповідного освітнього середовища.

Мета статті – розглянути зміст поняття «професійна комунікативна компетентність» у контексті самореалізації іноземних абітурієнтів.

Для реалізації поставленої мети визначили такі завдання: проаналізувати підходи вчених щодо визначення поняття «самореалізація» і «професійна комунікативна компетентність», розкрити сутність професійної комунікативної компетентності іноземних студентів, проаналізувати умови, що впливають на її розвиток на підготовчих відділеннях (факультетах) університетів.

Виклад основного матеріалу. Студіювання наукових джерел показало, що питанню самореалізації особистості присвячено численну кількість робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників. Проте при існуючому розмаїтті теоретичних підходів до розуміння самореалізації на сьогодні не існує не тільки єдиної теорії самореалізації, а й єдиного підходу до визначення цього поняття. Це свідчить про складність і багатогранність даного феномену. Самореалізацію розглядають як процес «здійснення

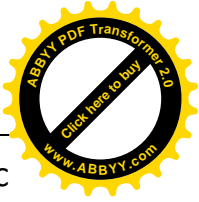
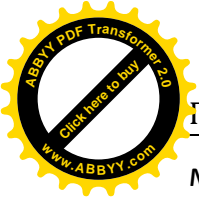

можливостей розвитку особистості за допомогою власних зусиль, спільної творчості, спільної діяльності з іншими людьми, соціумом і світом в цілому» [2, с. 2], як «процес становлення особистості, результатом якого є вихід на цінності – цілі, напрями та способи активності, адекватні індивідуальним здібностям, та здатність через цілепокладання самостійно й самобутньо реалізувати своє призначення...» [3, с. 6].

Узагальнюючи існуючі положення про сутність самореалізації, зазначимо: це процес і результат найбільш повного виявлення особистістю своїх індивідуальних і професійних можливостей. У контексті дослідження самореалізацію іноземного студента підготовчого факультету розглядаємо як процес і результат становлення впродовж допрофесійної підготовки таких рис особистості, які є першочергово необхідними для подальшого навчання у вищому навчальному закладі та реалізації завдань у навчально-професійній сфері. Така характеристика вказує на необхідність формування особистості іноземного студента, котрий володіє основами професійної комунікативної компетентності.

Аналіз теоретичних джерел із питань професійної комунікативної компетентності [4;5;6] показав плюралізм наукових позицій щодо трактування даного поняття. Розглядаючи професійну комунікативну компетентність як особливий різновид, учені визначають її як: комплекс комунікативних знань та мовленнєвих умінь, навичок оволодіння якими дозволяє фахівцю адекватно користуватися всіма засобами вербальної й невербальної комунікації під час спілкування у професійній діяльності [7]; соціально-професійну характеристику, що ґрунтується на комунікативних здібностях, уміннях, знаннях і дозволяє людині самостійно й відповідально здійснювати ефективні та адекватні комунікативні дії в певному колі ситуацій взаємодії у професійній діяльності [1]; інтегральну властивість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її прояви в професійній діяльності [3].

Узагальнення різних підходів до тлумачення цього терміна дає підстави для такої характеристики професійної комунікативної компетентності іноземного студента: це професійно значуща якість, що характеризується комплексом знань, умінь і навичок, які забезпечують можливість сприймати, розуміти і породжувати повідомлення (текст); містять виражену специфічними засобами мови інформацію, що стосується об'єкта його професії, зберігати таку інформацію в пам'яті й обробляти її в ході розумових процесів. Така якість формується на основі загальної комунікативної компетентності особистості в умовах конкретної професійної діяльності і є результатом комунікативного навчання мови

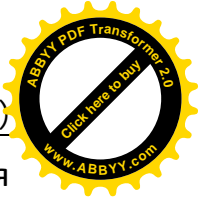
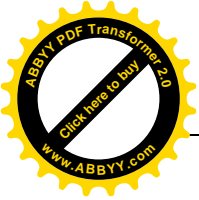

майбутніх фахівців основам професійно-мовленнєвого спілкування. Під час цього процесу іноземні студенти опановують взаємопов'язані теоретичні знання, практичні навички й уміння.

Власне, процес навчання і формування професійної комунікативної компетентності іноземних студентів розглядаємо як процес оволодіння системою мови та комунікативними знаннями, навичками та вміннями, які дозволяють забезпечити найбільший ефект у досягненні поставлених комунікативних завдань.

Організація процесу формування професійної комунікативної компетентності як складової самореалізації особистості іноземних студентів в умовах підготовчого факультету передбачає створення відповідного освітнього середовища. Таке середовище спрямоване на формування готовності студентів використовувати мову як засіб спілкування в умовах навчально-професійної діяльності. Зокрема, освітнє середовище підготовчого факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка, де впродовж кількох років відбувається дослідно-експериментальна робота, являє собою цілісність спеціально організованих педагогічних умов та можливостей для розвитку професійно-мовної особистості іноземних студентів відповідно до вимог сучасної освіти. До таких умов належить відбір змісту, форм і видів діяльності; можливості роботи на основі варіативних програм з урахуванням індивідуальних інтересів, здібностей, орієнтація навчально-виховного процесу на майбутню професію.

Досвід вказує на необхідність побудувати систему навчання, зокрема з курсу російської мови для професійних потреб, на основі реалізації принципу активної комунікації. Це передбачає функціональність навчання, відбір й організацію навчального матеріалу відповідно до комунікативних потреб іноземних студентів. Зокрема, в межах курсу російської мови як іноземної прагнемо занурити студентів у культуру і традиції жителів України, їх мовленнєві стереотипи, форми мовленнєвого етикету. Навчальні тексти етнічного, соціального, культурного характеру спрямовуємо на задоволення комунікативних, пізнавальних, естетичних потреб учнів, на підтримку мотивації опановувати російську мову як іноземну. Країнознавчі знання сприяють формуванню комунікативних умінь у різних сферах спілкування, зокрема сфері майбутньої професії, як складових комунікативної компетентності. Практикуємо і такий вид роботи, як заняття в музеях, бібліотеці, на екскурсіях, коли мовленнєві зразки опановуємо в комплексі з немовленнєвими діями безпосередньо у процесі їх використання в конкретних типових обставинах. Це значно прискорює процес оволодіння мовою повсякденного спілкування.

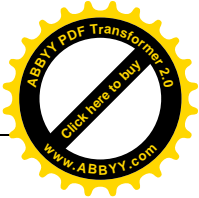
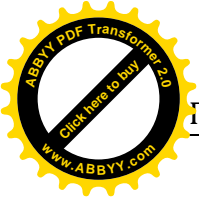

Таким чином, педагогічними умовами виступають інтеграція комунікативних та професійно значущих цілей, цілеспрямоване поєднання курсу мови із предметами професійного циклу, а також належна координація дій викладачів мови і фахівців з інших предметів. Для реалізації професійно-орієнтованого навчання з урахуванням сучасних тенденцій і вимог вважаємо, що в його основу треба покласти комунікативно-когнітивний підхід як такий, що найбільш відповідає ідеям комунікативності, свідомості і професійної спрямованості навчання мови. У США й Канаді цей підхід відомий як CALLA (Cognitive Academic Language Learning Approach – когнітивний академічний підхід до вивчення мови), у Росії й Україні він дістав назви когнітивно-інтелектуальний, когнітивно-компонентний, комунікативно-когнітивний (Т. Балихіна, І. Бім, Д. Ізаренков та ін.).

Навчальна діяльність забезпечує покрокове, поетапне формування вищезазначеної компетентності іноземних студентів: мотивація навчальної діяльності; створення комунікативно-пізнавальної обстановки; створення проблемної ситуації; постановка й вирішення навчальної задачі через розкриття смислів діяльності; перенесення отриманих знань і умінь у нову ситуацію; рефлексивний моніторинг розвитку особистості в навчальній діяльності. Оволодіння мовою відкриває перед іноземними студентами широкі перспективи у плані задоволення навчально-професійних потреб, а також розвитку власної особистості, котра здатна знайти своє гідне місце й реалізувати свій потенціал.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна підсумувати, що в сучасному освітньому просторі ставиться завдання формування професійно-комунікативної компетентності іноземного студента як необхідної передумови для реалізації професійно-особистісного саморозвитку іноземних студентів і успішного здійснення в майбутньому навчально-професійної діяльності. На основі вивчення наукових доробок різних учених [1; 2; 4; 7; 9] та рефлексії власного досвіду роботи з іноземними студентами зроблено висновок про те, що ефективність самореалізації через формування професійної комунікативної компетентності іноземних студентів залежить від умов освітнього середовища, в яких відбувається навчальна діяльність. Це, відповідно, вимагає створення таких умов, які б стимулювали особистісний розвиток і запровадження нових комунікативних, діяльнісно-орієнтованих педагогічних технологій.

Подальші дослідження вбачаємо в дослідній перевірці ефективності зазначених вище педагогічних умов формування професійної комунікативної компетентності іноземних студентів підготовчих факультетів.

ЛІТЕРАТУРА

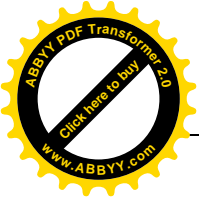
1. Бирюкова Г. М. Профессионально-коммуникативная компетентность как имиджевый фактор российских госслужащих / Г. М. Бирюкова // Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2011. – № 12 (70). – СПб. : НГУ им. П.Ф. Лесгафта. – С. 15–20.
2. М. Ватковська. Самореалізація особистості в умовах гуманізації системи освіти [Електронний ресурс] / Ватковська М. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2011_3/2.pdf
3. Клименко Е. В. Формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих финансистов: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08/ Евгения Васильевна Клименко. – Калуга, 2004. – 234 с.
4. Ковальова А. В. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук спец.: 13.00.07 «теорія та методика виховання» / А. В. Ковальова. – Луганськ, 2005. – 20 с.
5. Козырева О. А. Условия профессионально-педагогической самореализации в контексте формирования культуры самостоятельной работы педагога по физической культуре / О. А. Козырева, К. С. Ведяпин, М. Н. Громыко // Педагогическое мастерство: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – М. : Буки-Веди, 2012. – С. 266–268.
6. Лидак Л. В. Влияние развивающей образовательной среды вуза на динамику самореализации студента [Электронный ресурс] / Лидак Л. В., Гущина Е. В. // Медицинская психология в России. – 2010. – № 3. – Режим доступу : <http://ppip.idnk.ru>
7. Симоненко Т. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів / Т. Симоненко // Українська мова і література в школі. – 2006. – №6. – С. 39–41.
8. Тихонова Т. А. Формирование профессионально-коммуникативной компетентности студентов в процессе обучения в медицинском училище : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Татьяна Александровна Тихонова. – М., 2008. – 164 с.
9. Чорний В. Я. Сутність комунікативної компетентності як професійно важливої якості особистості майбутнього фахівця / В. Я. Чорний // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України Хмельницький. – Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2009. – № 2. – С. 189–199.
11. Ильченко О. А. Компетентностный подход к формированию стандартов профессионального образования / Ильченко О. А. // Открытое образование. – 2004. – №4. – С. 4–8.

РЕЗЮМЕ

Я. И. Проскуркина. Профессиональная коммуникативная компетентность как фактор самореализации иностранных студентов.

В статье рассматривается понятие профессионально-коммуникативной компетентности иностранных абитуриентов как неотъемлемой составляющей их самореализации и вопросы формирования профессионально-коммуникативной компетентности на этапе допрофессиональной подготовки в условиях подготовительного факультета; анализируются условия, которые влияют на её развитие.

Ключевые слова: профессиональная самореализация, профессионально-коммуникативная компетентность, иностранные студенты, условия формирования, подготовительный факультет.

SUMMARY

J. Proskurkina. Concept of international students' professional and communicative competence of their development an integral part.

The article considers the concept of international students' professional and communicative competence as an integral part of their development and the issue of formation of professional and communicative competence at the stage of pre-professional training at the preparatory department.

Keywords: development, professional and communicative competence, international students.

УДК 378.147

I. I. Проценко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДІАГНОСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГОВИХ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглядаються основні критерії та показники для діагностики основних діалогових професійно-творчих умінь майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. З'ясовано, що систематичне застосування діагностичного підходу з повноцінним критеріальним забезпеченням суттєво впливає на успішне становлення професійних умінь творчого характеру у процесі евристичного діалогового навчання.

***Ключові слова:** діагностичний підхід, критерії та показники, професійно-творчі вміння, евристичне діалогове навчання.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні та культурно-освітні перетворення, які відбуваються в країні, вимагають формування особистості, яка спроможна самостійно визначати цілі у житті та досягати їх. У зв'язку з цим перед освітою України постає завдання підготувати майбутнього вчителя як суб'єкта, який здатний оптимально використовувати діагностику і прогнозування процесу та результатів своєї діяльності. Але традиційні технології навчання у виші частіше всього відчужують студентів від пізнавально-творчої діяльності, пропонуючи готові цілі, способи їх вирішення і цим самим виключають їх з діагностичного процесу.

Зміни сучасної освітньої ситуації актуалізують проблему формування у майбутнього вчителя діагностичних умінь, які допомагають визначати рівень успішності у формуванні основи педагогічної компетентності – професійно-творчих умінь фахівця, які, за даними новітніх наукових досліджень, найуспішніше студентами освоюються і зростають в активній діалоговій навчальній взаємодії. А такий процес оптимізується включенням постійного зворотного зв'язку, тобто надання студентам необхідних і достатніх сигналів щодо правильності чи хибності як певних кроків самого